

Sed alias habet in littera armamenta & gl. ibi, exponit, 1. instrumenta agrorum,

Unde ex hoc non quod qui haberet iter: non potest ducere instrumenta agrorum, sed si haberet actum sic, & intellige trahendo ipsa instrumenta per terram, alias non haberet dubium, immo dum loquitur ibi de actu, dicit, & armens, nihil operatur: contra l. si quando, de leg. i. cum sim. Item est alia differentia, quia qui haberet iter non potest plaustrum seu vehiculum ducere, vel jumentum atere, vel post se. Sed ille qui haberet actum, donec potest, l. qui sella, in princ. ff. de serv. ruf. & probatur in l. §. eod. ruf. & inscr. eod. §. 1. & intellige de jumentis, & armenis, immo ille qui haberet actum, nedum potest secum ducere boves: sed etiam equos, & c. quas, aut mulos oneratos, secundum Dom. Paul. in d. l. inter actum in fin. Conveniens autem in hoc iter, & actus, quia qui haberet iter, vel actum non potest trahere lapidem, aut tignum per terram, nec in ea haftam rockam ferre licet: quia neque eundi, neque agendi gratia id faceret, & possent fructus ladi: ut d. l. qui sella, in pr. & ideo licet possibile sit, quod suum non laedant, inferte tamen haftam rectam non possum: quia inspicitur quod evenire potest: ut not. gloss. Secus est in illo qui haberet servitatem via, quia & trahendi lapidem, aut tignum, & rectam haftam ferendis, non habet si modo fructus non laudat: ut d. l. qui sella, §. 1. potest tam modus adiungere in servitatem actus, para quo generis vehiculi agatur, vel non agatur, veluti cum equo duntaxat vel ut certum pondus veherat, vel certa res portetur: ut l. servitantes, §. modum, ff. de servit. l. si cui in prin-

cip. ff. quemadmodum servitus amittitur.
Quæ autem sic differentia inter actum & viam, vide per gloss. inscr. de servit. §. via, & in l. 1. §. 1. ff. de serv. ruf. pred. & dicetur in tit. sequenti circa princip.

Tertio videamus, * quanta latitudo & actus esse debeat, & dicendum est, Aut latitudo non est demonstrata: quia de ea nihil est dictum, & tunc arbitrio judicis statuenda est, ut l. certo generi, §. latitudo ff. de serv. ruf. pred. ex quo parat quod latitudo actus non designata, designatur per judicem, non per l. quod fecit est in via, in l. via latitudo, ead. titula que dicam in seq. tit. circa princ. Quibus adde quæ dixi supra tit. proximam vers. item quare quanta debet esse latitudo itine, & versicul. precedenti.

Sed * qui si tam angusti loci demonstratione facta, servitus actus concisa est, ut neque vehiculum neque jumentum per illum locum perducere possit, an erit actus, vel iter, videtur quod non sit iter, quia illud non sicut concessum. Item nec actus, quia contra naturam illius servitutis, ut l. iter actus, ff. de serv. ruf. pred. Unde dicitur illud, Quod potius nolui, quod volui implere nequivit, ut l. multum interest Cod. si quis alte, vel fibi: & in c. cum super Abbatia, extra, de officio deleg. cum sim, dic quod haberet iter, & non actus, ut est causa in l. si tam angust. ff. de serv. de quo dic ut ibi per Dd. & plenius in tit. de serv. via & in tit. sequenti.

Quarto * principaliter quarto, an habens servitatem actus in fundo, possit agere, id est, uti servitute actus per quamlibet ejus partem, & aliquando per unam, aliquando per aliam? dic ut habetur in l. si certo generi, §. si totus, ff. de serv. ruf. pred. ut plenius dixi: in tit. precedenti, verso quero nunquid

nunquid habens servitum itineris.

Item ad quem ipse est electio actus, quando sine illa loci determinatione coabitur, an ad constituentem & ejus haedem, an illi cui servitus actus est constituta? Vide quæ dixi in pred. lib. 9. q. prin. in tit. precedenti, vel sic, quo etiam quid si legatum.

Quinto quinto, quid si per * certum locum quis actum alius celerit, an possit postea, vel pluribus per eandem locum actum cedere? Sic regulariter quod sic: per l. qui per certum, Digestis comm. pred. & perl. 2. §. 1. ff. de serv. ruf. pred. l. lucio Dig. de aqua. quod & ast. quod declarat, ut dixi in tit. precedenti, versiculo quo circu predicta.

Quarto* sexto, circa amissionem servitutis actus: uni actus debebatur, ut vehiculis trium generum uteretur: & alio generi fuit usus, vel si amplius quam licuerit, verebit: vel si latiore actu usus sit: aut si plura jumenta egreditur, quam licuerit: an per hoc servitatem amiserit? Sic quod non, & idem in similibus, in quibus quis plus facit, quam si licuit: non tamen propter hoc ei plus conceditur, quam pactum est in servitute habere: ut l. si cui in prin. ff. quemadmodum servit. amitt. Item si fundus debet servitatem actus, & pons vi fluminis occupatus est, & postea alluvione restitutus: an servitus amissa in pristinum statum restituatur? Vide l. loci corpus in prin. ff. de servit. vendicetur, & quod late scripti in tit. precedent. versicul. item nota, quod si fundus.

Item locus * debens servitatem actus, est aquis inundatus: an tenetur dominus fundi pati, quod possit ille cui servitus debetur, agere in alia parte fundi? Vide quod plene scripti in servitute precedenti, vers. sed quid

ſlocus debens servitum. Cetera circa istam materiam, vide quæ dixi in tit. precedenti, quia multa contraria sunt inter iter, & actum, ut ibi patet potest, & vide etiam quæ dicuntur in tit. seq. ubi plura quæ dicuntur de via, convenienter huic servituti.

C A P U T III.

De Servitute viae.

1. Via est jus eundi, agendi, & ambulandi.

2. Via, & actus an inter se differant.

3. Strata quid propriæ sit.

4. Via latitudo quanam sit, quando via servitus promissa fuerit.

5. Pedis mensura quanam sit.

6. Via, vel strata latitudo, in qua servitus non debetur, quanam sit.

7. Servitus una vel plures quando dicatur, & quomodo cognoscatur,

8. Fundorum dominantium ad plurimatrem plures servitentes resultant, etiam si unus tantum fundus pluribus serviat.

9. Servitus una, vel plures si cognoscantur, quæ utilitas resulteret.

10. Via caput, & finis, & medium, & latere quo in loco esse dicantur.

11. Edificium juxta plateam auctoritate publica si destruatur, an platea amplietur, & utrum via juxta illud edificium destruatur definit esse, & incipiat esse platea, an via remanset sicut erat primo.

12. Statuum si dilacereris, quod in platea prælia duplicetur: ubi platea sit, & insipiat.

13. Via media quæ dicatur.

14. Via caput quantum sparium occupet, quantum pes, seu finis, & quantum medium.

- 15 Via mensuratio unde incipere debet.
 16 Via quinplex esse dicatur.
 17 Regalia que propriè dicantur.
 18 Viam esse publicam ad probandum quid requiratur.
 19 Via in publica an unicuique ire licetum sit, & ducere currum, vel plastrum, aut lapides.
 20 Ius eundi per viam publicam, an prescribi possit.
 21 Via publica cuius sit.
 22 Loca publica an vendi, vel alienari possint, & per quem, & quomodo.
 23 Civitas Padue non potest facere aliquid statutum, nec aliquid alienare sine Venerorum licentia, apud quos omnis administratio existit.
 24 Per viam publicam an privato licetum sit, aquam simpliciter ducere, vel per conaucium ligneum, vel lapideum.
 25 Ponticellis seu pontes facere, an supra viam publicam licitum sit.
 26 Via publica an per privatum aliquo modo occupari possit.
 27 Via publica an claudi posse.
 28 Domus, vel fundus, qui undique sunt: si unius tantum essent, an illi soli viam publicam claudere possit.
 29 Viam publicam si quispiam impedit, vel claudit, an contra claudenter, vel impedientem agi possit.
 30 Viam si quis clauerit, an propria autoritate clausuram frangere voleat.
 31 Via publica que est in una contrata, si claudatur, an aliis de alia contrata cuius parum, ant nihil interest agere posse, ut dicta clausura destruatur.
 32 Via publica diuaram communiam si sit, per quam eant ciuitas communisatis utriusque, cui ex

- domini territorij applicanda sit.
 33 Statuto si coeveatur, quod vulnerans in via publica magis puniatur, quam si alibi vulneret, & aliquis percussit in via privata: per quam iter publice fiebat, an puniatur, ac si in via publica vulnerasset.
 34 Statum si sit, quod si quis fundum vendidaret, coharen, seu confinis aut collateraliter idem pretium presentare possit, & fundum venditum ab empore vendicare: si aliquis fundum vendat, & vicinus, qui habet alium fundum propinquum, via tamen publica interveniente, vigore dictum statutum presentare velit, an possit.
 35 Federicus Imperator condidit quendam legem Grecam, que ius prothomis vocatur.
 36 Via communis si ad castrorum fontes existat, ad cujus jurisdictionem prædicti pertinere presumentur.
 37 Fundum, vel domum si quispiam legaverit, vel vendididerit, an concessum videatur, quod ex fundo exteriori, vel venditione viam habere debent: vel si duo fratres sint, aut socii, & unius fundum avivident, an in dubio actione videatur, quod unus per alterius partem viam habere debet.
 38 Via publica se aquis innundata, aut aliter destruenda fuerit, an per viam fundum iri possit.
 39 Viam publicam si quispiam in vicini agrum rejecerit, an is per cuius fundum via publica facta sit contra ipsum agere possit.
 40 Via reiecta actio que competit, & quae etiam necessaria sunt ad hoc ut competere habeat.
 41 Via reiecta actio propter quid competere dicatur.

- 42 Via rejecta ut moveatur si agatur, quid juris.
 43 Si quispiam egerit contra vicinum suum, qui viam publicam in fundum suum rejecerit, & per via rejecta actionem interesse suum consecutus fuerit, an postea viam claudere poterit.
 44 Viam privatam si quispiam per vicinum suum fundum rejecerit, nuncquid actione privata agetur.
 45 Via rejecta in actione quomodo libellus formari debeat.
 46 Via rejecta in actione quomodo actor & rei positiones formare debeat.
 47 Viam munire, vel reficere, an quilibet teneatur.
 48 Clerici ad viarum reparacionem, an teneantur.
 49 Gabella pro plastris, & curribus, que pro via refactione ad portam solvitur, si imponatur: an Ecclesiæ teneantur.
 50 Civitas, vel villa si de novo unam viam facere velit, & onus rebus pro via, vel pontium expensa imponere voluerit, an etiam ipsi Ecclesiæ impon posse.
 51 Via ad refactionem an scholariis, vel qui domum conduxit, teneatur.
 52 Emphyteuta, seu locellarius, an viam publicam ante domum emphyteuticam reficere teneatur.
 53 Usufructuarum an ad via refactionem teneatur.
 54 Moribus que fundum dotalem juxta viam publicam habet, qua refici debet, an ad ipsum refactionem teneatur.
 55 In domo aliqua si quispiam gratis habitet, nuncquid ad via refactionem teneatur.
 56 Viam an quis reficere teneatur, si prius domum cedere voluerit, quam juxta viam habet.

- quo remedio ei succurretur.
 72 *Libellus in interdicio*, ut liceat ire,
 agere. &c. quomodo formare debeat.
 73 *Positio*: es in interdicio, ut liceat, &c.
 quomodo formari debeant.
 74 *Pedagia* qui colligunt ab his qui per
 viam publicam vadunt, an de ju-
 re possint probiter exigere, &
 colligere.
 75 *Via publica in actione*, an pro-
 curator constitui possit.
 76 *Actione de via publica, an fidejussione
 accedere possit.*
 77 *Libellus quomodo super via private
 formari debet, quando dicuntur,
 quod via servitus debetur.*

Via* est tertia servitus iustitia, que sic diffinatur. Via est jus eundi, agendi, & ambulandi, ut via, ff. de ser. ruf. prad. & Insti. de serv. §. via, que verba declarata, ut dixi in *anobus* tit. precep. in pr. & iter, & actum via in se continet, ut dicitur in dictis iuribus. Et licet fine res servitiae diversa separata, tandem via continet in se iter & actum cum communitate, quod declarata, dixi de actu continente in se iter, in tit. precep. circa pr.

Ex hoc* videatur inferri, quod nihil plus inventari in via, quam in actu, & sic nulla sit inter istas servitiae, differentia. Tu tamen dicas contrarium, videlicet quod ino sunt aliquae differentiae, & quod plus inventari in via, quam in actu. Prima differentia est, quia qui habet viam, potest trahere traham, vel lapides, & rectam ferre hastam, que non permittuntur habenti actu, ut l. qui sella §. 1. & qui viam, ff. de ser. ruf. prad. & vide que dixi in tit. precep. in 2. q. pr. ante fin. Secunda differentia est, ut via latitudo non sit designata per partes, tunc tanquam incerta non est in actu, ut in via latitu-

do, & l. via const. in pr. & l. certo generi, §. latitudo, ff. de ser. ruf. prad. & voluit gl. in l., §. via, etd. siv. & Insti. eo. §. via.

Pro* plena declaratione autem hu-
 jus materie, quia vidimus quid sit via,
 quero primo quid sit strata, & die,
 quod est via matonata lapidis vivis
 vel coppis, ut l. 1. §. viam, ff. de via publ.
 & ibi hoc not. Bart. qui dicit, quod in
 civitate Perusii appellatur via regalis,
 vel consularis, & sic differentia inter
 viam, & strata, ut probatur in l. absit.
 C. de privilegiis domus Augst. lib. 1. &
 ibi hoc etiam not. Bart. qui dicit illud
 esse utile ad statutum, dicens, quod
 committens maleficium in strata pena
 dupli puniatur. Nam si accusator dicit
 maleficium esse communione ei in via,
 non concludit penam debere duplicari,
 ut in l. 1. §. docere ff. vi bonap. quod not.

Quero* secundo, quae sit via lati-
 tudo, quando servitus via promissa
 est: dic quod aut constitutus servitio
 designavit ejus latitudinem: & illa
 erit, & poterit constitutere, quod sit lati-
 tudine §. pedibus, & angustior, dummodo
 eam latitudinem habeat, qua vehicu-
 lum ire possit aliquo iter eit, non
 via sibi. via consti. in pr. ff. de ser. ruf.
 prad. & l. certo generi. §. latitudo ver. in
 via aliood eod. iuu. & l. si tam angusti.
 C. de serv. & vide que dixi in tit. precep.
 versi. sed quid si tam angusti. Aut
 nulla latitudo per constitutem
 servitum designata est: & tunc per l.
 designatur, quoniam via latitudo ex
 l. 1. tab. in porrectum, id est, directum
 8. pedes haber: in anfractum, id est,
 ubi flexum est in angulis 16. ut l. via
 latitudo, ff. de ser. ruf. prad. & not. gl.
 Insti. eo. §. via.

Pes vero est mensura, secundum Ili-
 dorum, que debet intelligi in dubio
 spatio quinque digitorum, ut est glo-
 nor. in 17. quæst., sicut antiquis.

& not. Bald. in l. 1. ff. si quis can. & ibi
 per Doct. & Alber de Ros. in l. 2. circa
 pr. C. de his qui ad Eccle. config. & Sa-
 licet. in l. 1. in antepenult. quæst. C. de in-
 terdict. & dixi in l. 3. in pr. de interd.
 ubi polni de multis genitibus mensu-
 rarum & ponderum, & ibi dixi, quod
 digitus est minima pars agrestium
 mensurarum, & quod uncia habet tres
 digitorum: dic ut ibi.

Quarto* tertio, quae sit esse de-
 betur latitudo via, vel strata, in qua
 servitus non debetur: dic, aut est via
 privata unius, quod potest esse, ut
 l. 2. §. via publ. ff. ne quid in loco publ. &
 ista erit pro voluntate domini: quia
 in re sua quilibet est moderator, & ar-
 bitrus, leg. in re mandata, C. man. aut
 est publica: & tunc debet esse secun-
 dum confundit enim, vel statuta loci,
 ut l. 1. cum glof. & l. an in toton, C.
 de ad. priva. & l. 2. in princ. cum glof.
 in ver. lego. ne quid in loco publ. facit
 glof. in qui luminibus, ff. de serv. urb.
 prad. aut nulla apparet confundit
 & tunc aut dominus civitatis, vel
 populus, vel eam regentes volunt sta-
 tuere latitudinem viarum, & possunt
 ut l. prohibere, §. plane ff. quod vi aut
 clam. alias in dubio standum est de-
 terminationis actoris, l. via latitudo,
 ff. de ser. ruf. prad. Et addit. praedi-
 cis, quod licet pertinet ad deco-
 rem civitatis, ut via, & strata sint la-
 tores, & ampli: tamen quandoque
 decertus est, ut probatur in l. 1. §. viam
 ibi, latorem, ff. de via publica, &
 iiii. pure, & ibi hoc vult Bart. & sub-
 dit. quod ipse vidit in civitate Caly,
 cum ibi essent multæ via amplæ, im-
 posita sicut necessitas omnibus circum
 habitantibus occupanti, & refini-
 gendi eas. Ratio, quia quando transi-
 tus erat in civitate propter nimiam la-
 titudem, civitas reddebatur, cibilior

mo tempore illa amittitur : nec per aliam partem qua usus est servitus retinetur, ex quo sunt effecta plures servitutes vias, & pro hoc allego gloss. in diff. l. nam satis, §. in gloss. mag. circa princ. vers. si autem divisorum, & fundam dominantem. Secundo casu principali, quando debetur servitus ab uno pluribus, tunc subdivisus : Aut hi plures diviserunt omnem fundum dominante, aut non diviserunt : si non una est servitus, cum una tantum padio ab una tantum debita sit, ut dixi supra in primo casu. in princ. & licet fundus dominantis sit plurimum dominorum, tamen ex quo est indicatus dicitur unus, & non plures : & magis consideratur conditio fundi, qui unicus est : quam pluralitas dominorum, quia servitus non debetur personis dominorum, sed ipsi fundo, ut est text. in l. 2. §. 1. si serv. vend. & in l. uno ex sociis, ff. de servis. rustic. prad. Si vero divisorum fundum dominante, tunc illa servitus quae erat prius una ab initio, spargitur in duas, ut d. l. via confitui. §. quinque, de serv. rust. pred. & l. vie. ff. de servis. & ita gloss. mag. circa princ. que subdit, quod dominus prædicti servientis non potest de hoc conqueri qui in alio relevatur, iuxta l. eum qui in princ. ff. de jure ur. nam ante divisionem etiam per unum locum servitus retinebatur, ut d. l. nam satis, §. 1. in princ. in vers. amiseris, sed post divisionem non retinetur, sed unusquisque sibi usurpar, & depere, & hoc vult etiam gloss. in advers. amiseris, & idem multo magis dicendum est quando debetur servitus ab uno fundo pluribus ab initio divisus tempore constituta servitutis, ut l. si ades mee in princ. ff. de serv. urb. pred. & idem quando fundi dominantes erant divisi, &

eiusdem domini, eadem ratione.

Ex quo nor. quod ad pluralitatem fundorum dominantium plures refulgent servitudes, etiam si unus tantum fundus pluribus serviat, ut ibi, & hoc etiam not. Paul. in l. una est via. de serv. rust. pred. Tertio casu principali, quando debetur servitus a pluribus unito, tunc etiam subdivisus : Aut plures domini fundi servientis non diviserunt suum fundum servientem, & erit una tantum servitus, ut d. xi in cap. precedenti, nor. gloss. magnam in d. l. nam satis, §. 1. Aut diviserunt, & tunc aut diviserunt per longitudinem, aut per latitudinem, secundum gloss. in d. l. nam satis, §. 1. Per longitudinem, quando totius longitudinis via unusquisque dominorum fundi servientis patet habet a principio usque ad finem, quod veniat usque ad fundum dominante per latitudinem, tunc dicitur fieri diviso, quando unus solus viam solidam habet passim, usque ad certum terminum æqualiter, vel inæqualiter possumit, & alet ab eo usque ad finem ita quod per unum tantum ex eis sic divisus immediatè perveniret ad fundum dominantis, & istud tenet: huc gloss. in d. l. nam satis, §. 1. ponat etiam aliam opinionem, quæ in effetu est eadem, sed non ita clara. Primum casu quando plures domini eiusdem fundi servientis diviserunt fundum servientem per longitudinem, & tunc subdivisus, quia aut servitus debebat ab illo fundo communis nunc diviso, & certa, & determinata parte illius fundi, aut inde terminata, ita quod per quamlibet partem fundi ire possit, & can patrem vertete: quia adhuc sit, ut possit ire, modo per unam partem modo per aliam, si servitus debebatur incerta, & determinata parte fundi? Tunc dic dicendum gloss.

in

ne fit illa injuria, ut l. cum qui; in princip. ff. de jurejur. & quod dico etiam in d. l. casu principali. Secundo casu, quando plures domini eiusdem fundi servientis diviserunt ipsum per latitudinem: & tunc remaneat una tantum servitus: sicut si à principio constituta esset servitus uni fundo per plures fundos continuos, ita ut unus tantum eorum sit contiguus dominantis, & alii sint adinvicem contigui: iuxta l. tria prædia, ff. de servis. rust. predior. Nam hoc casu una tantum esset servitus, que debetur uni fundo, licet per plures fundos eodem modo, ut dictum est, debetur, & ite est casus quemita intelligo, in l. una est via eadem titulo, & hoc intelligo si servitus sit constituta in his duobus casibus proximis, in una certa parte, siue in indeterminata, ita quod possit variari. Et ratio diversitatis, quare quando sit diviso per latitudinem, est una tantum via: & quando sit per longitudinem, sunt plures, et, quia quando per latitudinem sit diviso in certa parte, quæ proxima esset fundo, cui servitus debebat; non potest esse servitus nisi esset etiam in sequenti, nam in rusticis prædiis medium præedium impedit servitutem, l. qui sella, §. 1. ff. de serv. pred. ideoque cum unum jus sine altero esse non possit, merito in unum corpus & animam creantur. Ubi vero per longitudinem facta est diviso, nullum medium præedium impedit servitutem: & in una parte potest consistere servitus etiam si non sit in altera, ideo duo merito appellari possunt, secundum gloss. in d. l. nam satis, §. 1. post meam ff. quenadim, serv. amit. Et per hoc habent clare, quomodo possit cognoscere an una tantum sit via, seu servitus via: an vero duc per plures, quod bene not. quia est multum utile hoc scire.

9 Utilis * autem hujus investigationis est multiplex. Prima, quia si est unica tantum levitus, potest pro parte utendo tota retineri, & non potest in una tantum parte praesciri. Sed si dux fuit, & una non utimur: illam perdimus, & non aliam: & sic una tantum potest praesciri sine altera, ut l. una est via, & finis, & latera. De capite dic, quod dicitur ille locus, per quem in iliam viam ingredimus, juxta illud: In capite libri scriptum est de me. Appellat enim caput libri illam partem per quam ad ipsum librum legendum ingredimus: addit quod not. ff. fol. mar. super rubr. ubi not. quod non est caput libri: ut ff. ad leg. Falc. in l. quarebat super illo verbo tres partes, facit etiam l. prædicti, §. balnear. ff. de leg. 3. & l. conclave, de dann. infest. Sed si continget ut per omnes partes ipsius effici ingrediens: tunc caput illud, & principium deberet dici quod est versus meridem: pes vero qui est versus septentrionem, secundum Bartol. in tract. de insula, versiculo quod medium partem fluminis tenet, ubi plenè examinat, quando dicatur caput & finis fluminis, & Ecclesiæ, & aule, schole, & provincie, & similium, ubi omnino vide, & vide omnino plene per Bald. in rubr. Digestis de rerum divis. in l. colun. in ver. & eff. notandum quod agri. Vel etiam dic, quod si est una superior, ibi dicatur caput: pars inferior dicitur pes, & finis, secundum Bartol. in tract. versic. quod si uno latere, ubi declarat quis dicatur pars superior & inferior. Et prædicta sunt vera, nisi ex consuetudine loquendi, & intelligendi aliter intelligerentur. argument. l. 1. §. 1. Digest. ne quid in flumin. pub. conjuncta, librorum. §. quod tamen Cassius, de leg., & l. Labeo, & quod ibi volunt. Bart. suppl. leg. De fin. via, dic quod illi locus dicitur finis via per quem eximus, vel qui est inferior, vel versus septentrionem, vel secundum consuetudinem prædictam. Item dicitur finis via quando intrat in aliud locum, para plateam vel alium similem: ut probatur in l. fin. ff. de locis & ins. publ. ibi, exitum ad mare

mare aut in urbem, aut in flumina publica, aut ad aliam viam militarem habent, &c. & ibi hoc voluit Bart. in l. fin. ff. de serv. rufi. præd. & ibi etiam Bart. 11 Et * ideo dixit Bart. in d. l. fin. de ins. publ. quod habunt quæstionem de facto, videlicet juxta plateam destruitur aliquod ædificium auctoritate publica, an platea amplietur, & utrum via, quæ est juxta illud ædificium destruitum definit esse, & incipiat esse platea, an remansit via, sicut erat primò.

12 Et * hoc quætitur propter statuta, quæ dicunt, quod in platea pœna dupliceatur, dicit Bartol. quod illa incipit esse platea, nam statim, quando illa via intrat plateam, finitur: & dicit quod ita bis de facto judicavit. Item dicit, in d. l. fin. ff. de serv. rufi. præd. quod ita quæstio finis Tuderii tempore Papæ Benedicti, quando fuit destruēta quædam Ecclesia, quæ habebant juxta secundam strata. De ista Ecclesia, facta est platea, commissum fuit maleficium in illa strata: quætabantur, an debetur puniri tanquam commissum in strata, an tanquam commissum in platea. Et dicit, quod allegavit, d. l. fin. ff. de ins. publ. §. final. & dicebat per illa iura, quod statim cum strata intrat plateam, finitur, & non appellatur amplius strata, sed confundatur cum platea, & ita etiam occurrunt Pifis.

13 De media via dic, * quod medium via potest considerari duobus modis. Uno modo per longitudinem viae, & tunc medium dicitur una linea dividibilis, quæ ducatur à medio capitis viae, ulque ad medium finis ejusdem viae, ducente lineam semper, ita quod æqualiter distet tantum ab uno latere via, quantum ab alio, vel etiam si datur, una chordula similiter à capite usque ad finem, arg. §. insula, cum ibi

not. per gl. que incipit, quod poterit sciri, de rerum divis. & l. non solum, sed probari, cum gloss. de nov. oper. num. Alio modo potest considerari medium viae per latitudinem ex transverso viae, & tunc medium dicitur propriè ille punctus, sive linea indivisibilis, quæ est in medio per transversum viae distans tantum ab una extremitate capitis, quantum ab alia extremitate finis per dicta iura: ut si dicteretur à capite usq; ad medium agri linea Tito ne intelligatur à linea indivisibili, quæ est in capite usq; ad medium secundum Bart. de insula, vers. videamus ergo quantum spatium.

Sed * pro declaratione prædictorum quatuor, quantum spatium occupat caput viae, quantum pes seu finis, quantum medium, Bartol. format istam quæstionem, in predilecto 14

& dicit, quod punctus sive linea indivisibilis, quæ est in capite, potest dici caput, l. 1. §. caput, ff. de aqua quoridiana, & sibi, eodem modo potest dici pes, sive finis, medium autem dicitur ille punctus sive linea indivisibilis, quæ est in medio distans tantum ab una extremitate, quantum ab alia. Et intelligit hoc gloss. Insula, de rerum divis. §. Insula, dum dicit, hoc scilicet effe in medio potest apparet, accepta chordula, & facto puncto in medio, quod dicit satis sibi placere, si materia de qua tractaretur hanc interpretationem pataretur si dicatur, à capite usque ad medium agri linea chordula, intelligam à linea indivisibili, quæ est in capite usque ad lineam divisibilem quæ est in medio per dicta iura. Sed saepe fieri non patiuntur hanc interpretationem. Si enim dicatur, si quis inventus per caput plateas cum curru, vel vehiculo, do 10. stadia terra à capite fundi, certe,

de puncto velline a indivisiibili non potest intelligi, per illam enim non potest in, nec in ea posse decem Italia terita esse. Alter ergo intelligentium est, & ideo dic, quandoque extremitates sunt distincte & limitatae, & tunc una dicitur caput seu principium alia dicitur pes seu finis, & quicquid est inter illas duas extremitates dicitur medium, ut l. si ades, ff. de serv. rust. pred. l. via pradie, ibi, per medium quod fundum, ut leg. more Romano. ibi linea media, ff. de ferris, & Cod. de jud. anch. ad hoc cum simil. Quandoque extremitates non sunt distinctae: & tunc dic, quod torus ille locus debet dividiri in tres partes: una dicitur caput, secunda dicitur medium, tercia dicitur finis. Quandoque tamen contingit, quod locus de quo agitur, habet multas distinctas partes, & distinctione accipitur ut totum: ut ecce planum Tyberis est distinctum per pradie multorum: & in statu dicitur, si aliquid factum fuerit in capite plani Tyberis, vel in medio, aut in fine, tunc enim consideratur post flauta illud planum, ut totum unum integrum: ideo eis facienda divisio in tres partes, ut supra dixi. Et de ista materia, quando dicator principium medium, & finis, vide per text gloss. & Dd. in leg. i. ff. si quis juv. die. non obr. in gloss. mag. & per Bart. in tract. de insula in ver. si quid si ex uno latere cum 4. col. seq. vers. ad primam figuram, quae hic non refero brevitas causa.

15 Quatio sexto, * unde debet incipi mensuratio via? Dic non à porta civitatis, sū a municipij, sed à continentibus adiectis, ut in l. mille. ff. de verb. sign. & volunt Bartol. & Dd. in l. i. ff. si quis can. ubi etiam ponunt per quam viam, debet fieri mensuratio: dic ne ibi.

Quero septimo * principaliiter, 16 quoruplex est via? Dic quod viae. Nam quedam sunt viae publicae, quedam private, quedam vicinales: ut est text. in leg. 2. viarum, ff. ne quid in loc. publ. & l. fin ff. de loc. & itin. publ. de singulari videamus. Publicas vias dicimus quas Graeci Basilicas, nostri autem praetoriae, alii consulares vias appellant, ut §. viarum, & sic not. secundum gloss. ibi, quod via praetoria, consularis, & militaris pro via publ. ponuntur: ut ibi, & d. l. fin. & ista via publ. sunt regalia, in princip. que sunt regul. in usib. fund.

Et dicuntur regalia, * que non spectant nisi ad regem, vel principem 17 licet, & non ad alium nisi ex regia seu principis concessione, seu largitate pertincent, ut dicit Bald. in d. cap. 1. in princip. & propterea viae publicae appellantur via regalia. Viam autem publ. dicimus eam, cuius etiam solum publicum publicum est, ut l. 2. §. viaria publ. ff. de via publ. Item dic, quod via publ. dicitur certum solum limitatum, per directum certis finibus latitudinis, & publicatum per principem prouisu publico meandi, vel eundi, qui habet jus publicandi, secundum Dom. Jacob. de Alvar. in cap. 1. in princip. titul. quae sunt regalia. Item viae vicinales, que in vicis sunt, vel que in vicis ducuntur, publicae sunt, quod ita verum est: si non ex collatione privatrum fundorum hoc iter constitutum est, ut d. l. i. Vicinales que ex agris privatorum collatione factae sunt, quantum memoria non existat, publicarum viarum numero sunt: ut l. fin. in pref. de loc. & itin. publ. & not. gl. in l. 2. §. vicinales, in fin. in ver. publ. C. ne quid in loc. publ. & adde quod statim dicam de vicinali,

Et

18 Et * not. singul. quod ad probandum viam esse publicam, non sufficit probare per testes, quod publice seu vulgo per omnes itum fuerit per longum tempus: ut probatur in leg. 2. §. summa cum utilitate, ff. de his, qui, deje. vel effid. & ita etiam tenet per illum text. excellens D. do. Matthæ. de Matthæil. de Bononia, in suis notabilibus notabilis 93. quod incipit, nota unum dictum singulare, & idem vult ibi Bart. qui dicit per illum text. non sequitur, publice itur per talium locum, ergo via publ. Privata via duplicitate accipi possunt, vel haec sunt in agris quibus imposita est servitius, ut ad agrum alterius ducant: vel haec que ad agros ducunt: per quas omnibus concurrit licet, in quas exiit via consulari, & sic post illum excipit euentus via, iter vel actus ad villam ducens, & haec quae post consulari excipiunt euentus ad villas vel alios colonos ducentes, etiam publica dicuntur, id est, publicam naturam habent, l. 2. §. private, ne quid. in loc. publ. Puto etiam quod via privata dici debet illa quae sit per dominum unius fundi, vel plurimi, si ex suo fundo eam facit, & de hoc exet memoria, ut not. gloss. in l. 1. ff. de loc. publ. Item viae vicinales etiam privatae sunt, ut probatur, in d. l. 2. vicinales, dummodo exet memoria, quod sunt factae ex agris privatorum collatione: ut dicit leg. fin. & ibi hoc not. Bart. Vicinales vero viae sunt, quae ex agris privatorum collatione factae sunt, haec duplicitate accipi possunt. Nam quedam sunt viae vicinales, que publicarum numero sunt: ut illæ quae ex agris publicarum collatione factae sunt, quantum memoria non existat: vel etiam ubi à publico eius solum reliquum est: quia tunc constat eam esse pri-

blicam: ut est text. cum gloss. in d. l. fin. in princ. & adde quod voluit Dyn. Insit. de actio. §. prejudiciales, & quod dixi de via publica. Quædam sunt viae vicinales, que ex agris privatorum collatione factæ sunt, quantum exet memoria: ista private etiam dicuntur: ut est text. cum gl. in d. l. fin. conjunct. l. 2. §. vicinales, ff. ne quid in loco publ. & etiam vulgo confortivæ seu confortium appellantur. Et est differentia inter has viae vicinales, & militares publicas. Nam viae militares excent ad mare, aut in urbem; aut in fluminia publica, aut ad aliam viam militarem exitum habent. Sed viarum vicinalium pars in militares vias, pars sine ullo exitu intermoritur, ut est in loc. in l. fin. ff. de loc. & itin. publ. Et predictis notari potest, qualiter cognoscatur via publica à vicinali privata & qualiter super hoc debet capitulari, & probari, & addere quæ dicant in tribus sequentibus quest.

Quero octavo * circa viam publicam, an sit unicuique licitum ire per viam publicam, & ducere currum, vel plaustrum, vel trahere, aut lapides? & dic quod sic, ut leg. 2. §. ff. ne quid in loco publ. ubi dicitur, quod loca publica privatorum usibus deserviunt, ut scilicet civitatis, & non quasi proprio cuiusque. Et propterea dixi in quest. præced. viam publicam esse, cuius solum est publicum. Unde quidam advocatus hic male libellavit in quadam causa viae quæ nunc pendet: dixit enim viam illam esse publicam, & proprietatem ad se spectare, quod non. ne erit. Et quod dixi, quod licitum est cuique ire per viam publicam, fallit, quando est prohibitum per dominum viae, puta per principem: quia tunc non licet. Nam dominum terrarum possunt prohibere, necum

L 3 suis,

fuis, sed etiam forensibus, venire ad loca sua, argument. *l. divus*, *ff. de fer-
vir, rufi, pred. & bares*, *ff. de usfr, leg.
& l. sicuti, §. Arislo*, *ff. si servis, vend.*
Secundum Bald, qui ita notat singula-
ritatem, *in c. 1. de no. form. fid. in usib.
fend.* qui subdit, postquam forenses
venerunt in territorium aliquujus sunt
sicut reliquus populus; & eillet contra
naturaliē æquitatem, & bonum pu-
blicum sic expellantur, facit text. *in
aut. de quaestoribus*, *in princ.* & ita
etiam tener dom. Jac. de Alva, sequen-
do Bald. *in c. 1. ad fin.* *in iit. quiditer
jus de usfr. fide.* quod perpetuo tene-
menti.

21 Quero * nono, an jus eundi per
viam publicam possit praesciri? Et
breviter dic quod non, *ut l. viam
publicanam*, *ff. de via publica*, unde se-
cundum gloss. ibi not. quod si esset ali-
qua via publica per quam non fuisset
iustum per aliquem, propter hoc non tol-
leremus jus eundi: *per illum text.* &
ideo dicit ibi gloss. notabilis, quod non
potest praesciri via, seu jus eundi ad
sanctum Jacobum: *si diceremus ali-
ter mulier ire non licet,* & dicit quod
hoc est speciale contra regulam, *Cod.
de pras. 30. amor. lomnes.* Vel dicit
quod est id. o. quia videtur excipere, si
alius impedit quod jus excipiendi
non tollitur tempore, *l. pure, ff. do-
li except.* Et subdit ibi gloss. notabilis,
quod etiam si per centum annos
non item fuerit favore publica utilitas
non praescribitur.

22 Quarto decimo, * cujus sit via pu-
blica? Die quantum ad usum, &
privatorum, non quantum ad proprietatem,
ut l. 2. §. 1. ibi, privatorum
usibus defervunt, jure scilicet civi-
tatis, non proprio cuiusque, *ff. ne quid
in loco publ.* facit quod dixi in 8.
quatuor. Sed quantum ad alios est

dubium: an scilicet sit illius tantum
civitatis, vel loci in quo est, vel sub
eius territorio existat: an vero sit
civitatis Romanae omnis, & hodie prin-
cipis, vel domini civitatis, vel loci?
Et videtur quod sit illius civitatis,
vel loci tantum, *per dict. §. 1. ibi*, iure
scilicet civitatis. & ita tenet ibi gloss.
in vers. civitatis in princ. 8. videtur pro-
bari *in dict. l. 2. in princ. cum gloss. in
vers. 1. que expponi, l. municipali*, &
sic præsupponit, quod civitas possit
super hoc disponere, & et gloss. de hoc
in terminis, *in d. l. 2. §. viam, que in-
cipit ut princeps, in fin. que dicit, quod*

qualibet civitas haberet jurisdictionem
faciendo viam publicam. In contrari-
um videtur tantum civitatis Romanae,
aut hodie domini, aut principis
illius civitatis, vel loci maxime non
recognoscens superiorē, sicut est
dominium Venetiarum, quia si via
publica est, ergo non videtur posse
spectare ad civitatem: quia bona
civitatis aleutis, quam Romanæ, abu-
sive dicuntur publica, sola enim ea
publica sunt quae populi Romani sunt:
*ut bona civitatis cum leg. seq. de verb.
sign. item quia text. in dict. l. 2. §. 1.*

*dicere facit videtur, quo in dub-
io per excellenciam intelligatur de
civitate Romana, per §. sed quoniam
Inst. de jur. nat. & gen. & ita videtur
tenere gloss. *in dict. §. 1. in vers. civi-
tatis, in fin.* Sed Bart. *in d. l. 2. §. 1.*
concordat istas opin. dicens, quod
ita non repugnat: nam verum est,
quod qualibet via publica principali-
ter spectat ad civitatem Romanam,
per iura ad hoc allegata, & pro hoc
est text. *in c. 1. in princ. in vers. via
publ. in iit. que sunt regalia*, & spe-
ciale, ad regem, vel principem, *ut dixi
supra in 7. quest.* Sed qualibet civitas
habet jus in via publica ex permis-
tione*

sunt civitatis Romanae, ut probatur
id d. l. 2. in princ. ff. ne quid in loc. publ.
ibi, præterquam quod, l. conjuncta gloss.
que exposit, l. municipali probatur in
l. prohibere, §. planè. ff. quod vi aut
clam facit quod dicitur de iure civita-
tis, quod est approbatum regulariter
à iure canonico, in quantum non
contrarium videtur, ut 10. diff. in adiutorian.
& in c. sec. notant Casuarii, in Ecclesia
S. Marie, exir. de consit, ex quo
non quod quelibet civitas videatur
habere jurisdictionem faciendo viam
publicam, & eadem ratione reducen-
di viam publ. in locis privatis, ut not.
*Bart. in d. l. 2. §. 1. per gloss. ibi, que in-
cipit, scilicet privata. & idem not. ea-*
dem l. 2. in princ. Et hoc Barthol.
in l. 2. in princ. ff. ne quid in loc. publ.
dicit quod sicut de facto de quadam
*plater, quam commune vendere vo-
lebat, & videbatur quod non posset*
nisi per principem, ut l. continuus,
§. cum quis, de verb. oblig. datum fuit
consilium tale, quod de hoc fieri sta-
tutum scilicet quod vendatur, l. per il-
lum text. & per l. prohibere. §. plene. ff.
quod vi aut clam. & hoc etiam voluit
Bart. in d. §. cum quis. & ibi per omnes
Dd.

22 Sed ut * quæstio ista melius in-
telligatur, subjecio aliam, videlicet
an loca publica possint vendi,
vel alienari & per quem, & quomodo?
& videtur primo quod nullo modo
possint alienari: quia non sunt in com-
mercio nostro: *ut l. sed & Celsus, in*
princ. ff. de contraband. empr. & dict.
*§. cum quis, nisi per principem & vo-
lunt gloss. in d. §. cum quis, & habeatur in*
l. apud Julianum, §. fin. ff. de legat. 1.
vel per regem, ut in cap. 1. in princ. in
iit. que sunt regalia. In contrarium
videtur, *l. 2. in princ. ne quid in loc.*
publ. & in d. §. planè. Ergo in hoc sic

ta, sicut sunt viae publicae, foræ, theretrum, campus Martius, & pratum valles, & tunc aut vult alienare ita bona simpliciter, non concedendo aliquam legem, vel statutum: & videretur, quod possit concedendo legem, ut supra dixi: ergo videatur quod etiam possit alienando: quia contractus factus ab illo qui habet potestatem legis condenda, habet vim legis: ut habeatur in l. Caesar. Digestio de publ. & in l. donationes, Cod. de don. inter vir. & uxor. volunt. Bart. in l. civitas, ff. cert. pet. & istam opinionem, quod possit civitas sine statuto alienare bona publica, tenet Raph. cum in d. l. continuas, §. cum quis, de verb. oblig. Sed Bartol. ibi tenet contrarium, & communiter Doctor. & Bald. in l. 2. in princip. ff. ne quid in loc. publ. & in l. prohibere, §. planè, ff. quid vi, aut clam, & Dom. Paul. in d. Paragrapho cum quis, ubi dicit, quod immo aliquando necesse est prius statutum tollere, vel suspenderre, antequam perenniatur ad actum contrarium statuto, & hoc videlicet continuè obstat, quando universitas aliquid facere voluit contra formam statutorum: qui immo suspendit statutum, postea facit actum contrarium, de quo vide omnino per Bald. in l. 1. Cod. ne fil. pro patr. & Canonicis in c. directo. ex parte prebend. & ita feci hoc anno obseruari in collegio Doct. Paduae, quod perpetuo tene menti, quia est optima cautela ad contraveniendum statutis etiam juratis per illos qui sunt de universitate, per hoc tamen non respondetur ad argum. Raph. dum dicit, quod talis contractus habet vim legis, & sic perinde est, ac si per leges statutis esset, & ita est communis, ego autem teneo opin. Bartol. per textum in l. 2. in princip. ff. ne quid in loc. publ. ubi vult, quod non sit licitum

aliquid in loco publ. immittere, vel dannum dare, nisi lege, hoc est statuto, ut gloss. ibi exponit, concessum sit, nec obstat quod dicit Rapha, quod contractus qui sit per illum qui habet potestatem legis condenda, habetur pro lege: quia illud procedit, quando contractus sit super res contrahentes, vel quando sit per eum qui potest contrahere, sed res publ. de quibus dixi, non sunt civitatis, sed principiis, nec civitas habet potestatem contrahendi vel disponendi de eis, quia sibi hoc non est permisum a principe, nisi per viam statuti, seu legis: ut d. l. 2. in princip. ibi, praeterquam quod leg. Aut civitas, vult alienare per viam statuti: quia vult facere priuino statutum, quod locutus publicus efficiatur privatus, & potica ipsum vendere. Bart. in d. l. 2. in princip. tenet quod possit, ut supra dixit Dom. Paul. de Cæs. in l. continuas, §. cum quis, ff. de verb. obli. tenet contrarium, dicens, quod si civitas recognoscere superiorum, non posset hoc facere fine licentia superioris.

Unde dicit, * quod civitas Paduae non posset tale statutum facere, nec alienare sine a licentia Dominorum a Venetiis, apud quos est omnis administratio, b. l. 2. Digestis de consuetudinibus, princ. Ego autem fieri teneo contrarium, videlicet opin. Bartol. per text. cum gloss. in d. l. 2. in princip. ne quid in loc. publ. & per l. prohibere, §. planè, ff. quid vi, aut clam, que jura loquuntur non solum de civitate Romana, sed etiam de aliis civitatibus, ut dixi in q. precedenti, & ideo non debemus iura restringere ad civitatem, quæ non recognoscit superiorum: quia tunc perinde est, ac si loqueretur de civitate Romana tantum: quod non est dicendum. Et ex predictis infero aliquas conclusiones. Prima est, quod loca-

loca publ. unius civitatis, quæ sunt in usu publico, ut campus Martius, plateæ, & similia, possunt vendi, vel alienari per civitatem, in qua sunt, si non recognoscit superiorum: vel per ejus dominum similiiter superiorum non recognoscemt. Secunda conclusio, Princeps, vel civitas, recognoscens superiorum, potest statuere quod locus publicus efficiatur privatus, & vendatur, vel ad alium sumum deputetur, ut d. l. 2. in princip. ibi, decretore principum. Tertia conclusio, per civitatem, vel dominum superiorum recognoscemt, potest fieri statutum fine licentia, vel autoritate superioris, quod bona publica sua civitatis efficiatur privata, & postea vendatur tanquam privata. Quinta conclusio, si concurredit civitas, vel dominus cum superiori in alienando bona publica, vel in disponendo, aut statuendo de his, præfatur Princeps superior, cuius haec bona sunt, per cap. 1. in princip. qui sunt regalia. Sexta, & ultima conclusio, potest princeps superior, qui non recognoscit superiorum alium, tollere civitatem, vel dominio inferiori potest statuendi super rebus publicis. Et est ratio, quia ex quo illa potest, quam habet civitas disponendi de rebus publicis, leges condendo, procedit alias, ut leg. 2. in principio, ff. ne quid in loco publico, potest per principem revocari: quoniam nedium lex potest revocari per principem, sed etiam privilegium concessum etiam per prædecessorem suum, ac etiam postquam est ab aliis ius quæstuum, ut leg. qui fundos, Cod. de omni agro desert. lib. 11. ut singulariter

not. Bald. secundum Nic. de Mar. in leg. sive pen. col. Cod. unde libe, ubi omnino de hoc vitcas. Ad collendum tamen istud privilegium requiratur clausula, non obstante tali leg. puta, §. 2. ff. ne quid in loc. publ. ex quo tale privilegium est in corpore juris clausum, arg. gloss. not. in anh. quia in provincia, Cod. ubi de cri. agi oportet, & gloss. in liberas absens in princ. ff. de iudicis. quod est not. Potest addi septima conclusio ex predictis, videlicet quod civitas quæ etiam non recognoscit superiorum, potest bona quæ sunt in patrimonio suo, non in usu communi, ut sunt molendina Bononiæ, alienare, etiam fine autoritate superioris: per text. cum gloss. in l. sed & Celsus in princip. ff. de contrab. empt. & l. inter publica ff. de verb. signif.

Quarto undecimo principaliter, an viam publicam sit licitum privato ducere aquam simpliciter, vel per conductum ligneum, vel lapideum. Et dicas, quod non, nisi licentia principis vel civitatis, in leg. servitores, §. publico, ff. de ser. & ibi not. Bart. in l. quomodo, ff. de flum.

Quarto duodecimo, * an viam publicam licitum sit facere pontes, seu ponticellos? Et dicas quod non per privatum: at l. 2. tractatus, ff. ne quid in loc. publ. & ita tenet ibi gloss. & Bart. & probatur in l. fin. ne quid in flum. pub. Sed permitti principis, vel civitatis hoc fieri potest, vel quando efficit consueudo in contrarium: ut dict. Paragrapho publico. Et not. in leg. non solum in princ. ff. de nov. oper. min. & nov. Bart. in d. leg. quomodo, in l. 1. q. & per Bald. in leg. item lapilli. ff. de re. di. & in l. jurisdictio, §. si pascas, supra de pati. & per Ang. in leg. fin. de serv. de quo dic, ut dixi plene in ibi supr.

26 Quarto decimo tertio, an * via publ. possit per privatam occupari aliquo modo? Dicas regulariter quod non, etiam si hoc nemini licet nocivum: ut leg. 2. princ. ff. & quid in loc. publ. & ideo non est licitum facere talas in via publ. nec etiam primum, vel secundum gradum scale, ut not. Ang. in d. l. fin. ff. de serv. ut dixi in lib. preced. de scali, eodem modo non licet horulum facere, vel vineam plantare, vel aliquid aliud imponere: nisi per principem aut civitatem, vel consuetudinem hac permettetur, quod non. & predicta qua dixi in his trib. questionibus proximis de conceit. principis, vel civitatis, intelligenti nisi talis concessio est cum incommodo vicinorum aut alicuius privati: quia tunc talis concessio non valeret, argum. leg. quovis. C. de precib. Imp. off. & leg. nec avus. Cod. de eman. lib. & ita tener gloss. in I servitutes, § publico. in veris. i. comodo, de ser. & glo. in leg. 2. § si quis à principe, in veris. impetraverit, ff. ne quid in loc. publ. Circa quod vide omnino quod plenissime illa supera de ponticellis, veris. sed circa predicta dubitari posset. & in ti. de ingressu. ver. predicta autem intellige, & supra de jur. in 6. fal.

27 Quero decimo quarto, * an via publica possit claudi? die breviter, aut intervenit authoritas principis aut civitatis, aut illius cui rei publicae administratio concessa est, ut possit claudere, I servitutes, § publico, ff. de servi, & l. 2. in princ. ff. ne quid in loc. publ. & l. quod pri. cipu, ff. de aqua plu. art. & in l. prohibere, § plac. ff. quod vi. clam. Aut non intervenit talis authoritas: & tunc aut talis via habet exitum ad aliam viam public. vel ad urbem, vel ad mare, vel flumine: juxta leg. fin. ff. de loc. & iiii. publ. & tunc sine dubio non

per privatos claudi non potest, ut d. leg. 2. § ait prator, & § prator ait, & est text. cum gloss. in l. 1. ff. de loc. & iiii. publ. qui dicit, quod si aliquis viam public. clauderit, cuilibet permititur agere interdicto, ut restituatur in pristinum statum, ut d. § prator ait. Aut talis via non habet exitum: quia per eam forte iter ad certas domos: & tunc videtur quod possit claudi, quia illa via videtur esse vicinalis, & vicinis tantum servit: & sic quorundam privatorum vicinorum esse videtur, per l. 2. § vicinales ff. ne quid in loc. publ.

Ex quo potest inferi, * si dominus vel fundus, qui sive undique esset unius tantum, ille solus possit dictam viam claudere, & vidi multos eis in haec opinione. Sed contrarium est vienus, presupponendo quod sit via publica, vel vicinalis, ita tamen, quod non extet memoria, quod sit facta ex collatione fundorum vicinorum: quia talis via videtur publica, hinc appelletur vicinalis: ex eo quia principaliter vicini, deservit: ut dixi supra in 7. q. Unde cum sit via publica, & in oculo publico, & publice omnibus patet, claudi non potest, per d. l. 2. ff. ne quid in loco publ. & per leg. 1. § si quis in specie, & leg. ff. de via publica. & leg. 1. cum gloss. de loc. & iiii. publ. & ita tenet. Ang. in conf. suo 18. quod incipit, reperiur ista reformatio infra scriptis tenoris, qui subdit, quod qui potest dicere hanc viam non esse publicam, cum exitum non habeat: non enim haec attendimus, sed hoc tantum an solum sit publicum, pro quo tu allegas. d. leg. 2. § viam publicam. Nec obstat, quod dicatur vicinalis vel confortativa: quia non ex eo, quod sit vicinorum vel confortior titulus proprietatis, sed eo, quia principaliter deservit vicini & confortibus: tamen in usu publico non

non minus est nisi probetur quod extet memoria quod sit facta ex collatione fundorum, quia tunc esset privata eorum, & per eos possit claudi, & non aliter, per d. l. 2. § vicinales, & per l. ff. de loc. & iiii. public. & per ea que dixi in 7. questio. & supra de ingressu vel istrouo, veris. predicta autem procedunt, quod perpetuo tene menu quia sepe de facto contingit.

29 Quarto decimoquinto, * quid si aliquis claudit vel taliter impedit, quod per eam iri non possit, an possit agi contra claudentem vel impedientem? Dic quod sic, ut leg. quibus diebus in princ. ff. de condit. & demonst. & leg. 1. ff. de loc. & iiner. public. & dicit gloss. in d. leg. quibus diebus, quod possum agere actione injuriantem vel negotiorum. Bald. ibi tenet contrarium, quod quis non profectus interesse pecuniarum, vel patrimoniale pro quo datur: & ideo dicit competere duntaxat judicis officium, argument. leg. denunciamus, Cod. de his qn ad Eccles. confu. & leg. si servos, ff. quod cum eo, & ff. de offic. procon. leg. fin. ita tenet. Don. Paul. de Castr. in dicit. leg. quibus diebus in fin. princip. Ego plus dicco, quod si aliquis clauderet viam publicam, cuilibet permittur agere interdicto ut restituatur in pristinum statum, ut l. 2. § prator. ait, ff. ne quid in loco publ. & dixi in ques. preced. Quod tamen intellige, nisi esset clausa autoritate principis vel ejus qui haberet potestatem alienandi, ut dixi supra in 8. & 10. qnaqf.

30 Quero decimo sexto, aliquis clausit viam nunquid possit propria autoritate clausuram facere? dic aut loquimur de via privata, que aut est clausa per dominum viæ aut per alium. Si est clausa per dominum viæ, nullus potest eam clausuram rumpere, quia

in nostro licitum est pro libito facere, ut leg. in re iuv. data. Cod. de mand. nisi illa via iure servitutis, esset a terci obliquata; & quia quando aliquis adificat etiam contra debitam servitutem, dommodo non adificat in alieno, sed in sua tantum, non potest propria auctoritate etiam per illum cui servitus deberetur destrui, ut l. quemad. § si protestatum, ff. ad leg. Aquil. & l. si vien. § si ad jan. ff. quod vi aut clam. Si vero aliud quam dominus viam claudit, potest indistincte dominus propria auctoritate destruere, ut probatur in d. § pretestatum, & in d. § si ad januam. Si autem est via publica, tunc dic quod non licet propria auctoritate destruere, sed debet agi interdicto, ne quid in loc. publ. ut l. 2. in princ. & § ait prator, § prator ait, ff. ne quid in loc. publ. & de hac q. dic. ut dixi supra in praec. li. de serv. sign. immixt. in 7. q. principe plenissime examinavi istum art.

Quero * decimo septimo, quod si claudit via publ. quæ est in una contrata aut aliis de alia contrata, cuius parum aut nihil interest, possit agere ut destruerit dicta clausura? diccas quod sic, ut d. leg. 2. ff. ne quid in loc. publ. Et hoc tenet glois. not. in d. l. 2. § pen. in vies altioris, & ita tener Ang. in l. in provinciali, fin. ff. de nov. oper. mun. qui dicit illam gloss. non esse alibi, & Joan. de Ana, in c. qualiter & quando, in 2. col. extra de accus. qui dicit, quod illa gloss. communiter tenetur per Dd. imo dicit plus quod etiam forentes possint agere, per d. l. 2. & ita not. Bart. Ang. & Dd. in d. leg. in provinciali, § ff. & dixi supra de cloacis, in 7. quaf.

Quero 18. * de quadam questione, quæ fuit inter duas communites, quam ponit Bald. in l. plures, C. de cordis.

inser. de quadam via publica, per quam ibant curtus utriusque communatis; cui ex dominis tertiorij debet hæc via applicari, & dicendum est quod dicta via est in promiscuo usu, nec dividere potest: quia quilibet pars divisa esse est ad exercitium viæ; & cuius effectus individuus est, ejus quoque subtantia individuus est, *argum. ff. de iud. Lcijus effectus. & ff. communis divid. leg. arbor. ff. de rebus publicis.* Et maleficia ibi communis syndicus utriusque universitatis potest denunciare: nec est curandum in qua parte villa, utrum magis versus unum territorium, sive latera unius territorij, quam versus reliquum: quia tota via est in promiscua jurisdictione. Et ita communates edicuntur ad instar duorum sutoriorum, sive duorum rerum credendi: unde si transentes per illam viam debent solvere pedagium, erit commone: quia ex re promiscua & communis peruenit. Inquirendo ramen de maleficio ibi commisso, videatur melior conditio occupantis. Et occupare dicitur qui rotum usurpat; & tamen hic habetur occupatio jurisdictio, ubi prevento facit ius. *argum. ff. de offic. consil. l. 1.* Et sicut implete conditionem prodest soli implenti, ut dict. *l. ff. plures, Cod. de cond.* ita exercere jurisdictionem prodest soli exercenti, & solus præveniens intelligitur jurisdictionem & exercere. Alij dicunt, quod si in medio duarum civitatem est locus communis, & ibi fiat maleficium, quod potest utriusque civitatis habet cognoscere: quia ejus territorium offenditur, *ff. de his qui deceper. vel effund. leg. l. in fin. & leg. ff. vero, §. quod si ex mediano, & he non est melior conditio prævenientis, sicut in injuria facta pluribus, unusquisque injuriam suam prosequitur,*

& hoc est verius secundum Albert. de Cervio & dicit Bald. *in d. leg. ff. plures.* Et è converso, si villa tenetur emendare furta in suo distictu, & in via communis duarum villarum esset factum furuum: quilibet villa tenetur insolendum, sed una absolvitur, altera liberatur, ut in dictis iuribus: & sic, quod commune est privatum actiue, & passive in istis individuis, secundum Bald. *in d. ff. plures, & addit. praeditis.* quantum ad condemnationem, que not. Alber. de Ros. in 2. parte statutorum, *q. 167. & q. 38.*

Quarto decimo nono: statuto cap. 33 vetus, quod vulnerans in via publica, magis puniatur quam si alibi vulnerat: aliquis percussus in via privata, per quam tamen iter publice fiebat, an puniatur ac si in via publica vulnerasset? Et videtur quod sic: *per leg. 1. §. summa cum utilitate, ibi, dummodo per eam vulgo iter fiat, Cod. de his qui deceper. vel effund. quia mens spectari debet, in leg. 3. §. conditio. ff. de edi. le. ita tenet Angel. in tract. suo de malefic. in it. de pœn. & pœnu. & insulæ, vers. item pa. & cum sequitur Alber. de Ros. in suo opere statut. in 2. parte qu. 37. que incipit, statuto caverat quod vulnerans, in contrarium tamen videtur quod illa via in veritate est privata, ut in q. praesupponitur, & dixi supra to. in 7. quest. ergo statutum penale loquens de via publica, non debet habere locum in privata: quoniam statuta sunt stricti juris, nec regulariter debent extendi, ut leg. 3. §. hac verba, *ff. de negot. gest. & leg. 1. §. si quis navem, ff. de exer. cum simili & maximè statuta penalia, ut notat. leg. se vero, §. de viro, ff. foli. matrim. & istam partem ponere efficiatorem: quia quando statutum est penale & correctorium juris com**

fundum suum & meum, confinium non intelligitur, quia via in confinio meo est via publica, magis quam ager vicini, & ideo vult ibi, quod non possit agi judicium fini, regum, quod inter confines competit & istam ultimam, puto veriorem esse. Et idem etiam dicas si flumen publicum est in medio quia non dicerentur esse confines seu collaterales, ut est text. in l. 5. incip. *quia magis, ff. de fini reg.* Secus est prius privatus intervenire, ne est causus, in l. sequen. qua incipit, sed si

rius. Per hanc * pattem etiam tenet Bald. *in lege quadam lege Greco Federici Imperatoris, qua vocatur ius prothomis, in gloss. 2.* Nec oblit. *lege marius, de acquiren. rer. dom.* ubi text. in fin. videtur velle, quod si inter fundum vicini & meum est via publica, & flumen destruxit fundum vicini, & viam publ. & postea retrocedit flumen, quod fundus vicini efficit meus, non obstante quod via quæ remanet, sit in medio: quia ille text. fundar in hac ratione in fin. quia etiam ipsa via est fundi mei & gl. intelligitur quantum ad emolumenta, non quantum ad proprietatem vel quantum ad commodum meum: quia si via destruetur ex fundo meo deberet reparari, per l. si loci, §. fin. ff. querend. serv. amis, sed quoad alios effectus, fecus. Et ideo quantum ad hoc ut fundus qui est ultra viam si cohærens, quantum ad hoc ut contra ius communis possit vendicari, dicendum est, quod ipsa via impedit utne fundi dicantur cohærentes, & eodem modo respondeo ad gloss. in §. riparum, qua potius probat contrarium, relata ad text. qui dicit quod ripæ sunt ejus, cuius prædicti adhærent, & gl addit etiam quasi dicat, si via vel flumen sit in medio; M m 3 licet